

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Olsztynie

LOL.410.008.01.2021

Małgorzata Wojnarowicz
Dyrektor Domu Dziecka
Dom Dziecka w Pacótkowie
ul. Skrajna 1
13-300 Nowe Miasto Lubawskie

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/21/089 – Realizacja zadań opiekuńczo-wychowawczych w domach dziecka

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Olsztynie
ul. Artyleryjska 3e, 10-165 Olsztyn
T +48 89 678 82 00, F +48 89 678 82 30
lol@nik.gov.pl
Adres korespondencyjny: Skr. poczt. P-69, 10-950 Olsztyn

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Dom Dziecka w Pacóltowie, ul. Skrajna 1, 13-300 Nowe Miasto Lubawskie ¹
Kierownik jednostki kontrolowanej	Małgorzata Wojnarowicz, Dyrektor, od 20 sierpnia 2007 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	<ol style="list-style-type: none">1. Zgodność organizacji procesu udzielania pomocy w domach dziecka z obowiązującymi przepisami prawa.2. Działania opiekuńczo-wychowawcze realizowane w domach dziecka.3. Działania w domach dziecka podejmowane w związku z wystąpieniem sytuacji epidemicznej spowodowanej COVID-19.
Okres objęty kontrolą	Lata 2019-2021 (do 27 lipca 2021 r.), z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem, jeżeli miały wpływ na działalność jednostki w zakresie objętym kontrolą.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ²
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Olsztynie
Kontroler	Leszek Żywucki, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LOL/67/2021 z 14 maja 2021 r. (akta kontroli str. 1-4)

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W okresie objętym kontrolą w placówce na ogół prawidłowo zorganizowano proces udzielania pomocy swoim wychowankom, prowadzono właściwe działania opiekuńczo-wychowawcze oraz zapewniono wychowankom odpowiednie warunki socjalno-bytowe. W latach 2019-2020 przebywała w niej dozwolona liczba wychowanków, którą w marcu 2021 r. zmniejszono do nowych ustawowych limitów, służących deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej. Wiek przyjmowanych dzieci, z wyjątkiem sytuacji uzasadnionych nierozdzielaniem rodzeństwa, spełniał wymogi określone przepisami prawa. Dyrektor placówki oraz wszyscy pracownicy pracujący z dziećmi posiadali wymagane kwalifikacje i korzystali z możliwości ich podnoszenia poprzez udział w dodatkowych szkoleniach. Zatrudnieni w placówce wychowawcy oraz specjaliści (pedagog) zapewniali dzieciom zindywidualizowane i odpowiednie do ich potrzeb działania opiekuńczo-wychowawcze, podejmowane na podstawie prawidłowo sporządzonych diagnoz psychofizycznych oraz planów pomocy, a liczba dzieci podczas zajęć nie przekraczała limitów ustalonych przepisami prawa.

Stwierdzono jednak brak zastępstwa w pracy psychologa, podczas jego nieobecności od 2 października 2018 r. do 20 listopada 2019 r. oraz niezatrudnienie go w okresie od 21 listopada 2019 r. do 4 maja 2021 r. Niezapewnienie zastępstwa za nieobecnego w pracy przez długi czas psychologa spowodowało, że nie

¹ Dalej: Dom Dziecka lub placówka.

² Dz. U. z 2020 r. poz. 1200 ze zm., dalej: ustawa o NIK.

³ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

przeprowadzono badań dzieci pod kątem ich potrzeb w tym zakresie, a to skutkowało objęcie pomocą psychologiczną jedynie 10 spośród 36 wychowanków przebywających w placówce i mogło skutkować nieudzieleniem odpowiedniej do ich potrzeb pomocy.

W Domu Dziecka prowadzono wymagane karty⁴ i ewidencje, a zespół ds. ocen sytuacji dziecka dokonywał odpowiednich ocen oraz prawidłowo sporządzał opinie. Ponadto informowano dzieci o przysługujących im prawach, zawierając je także w uregulowaniach wewnętrznych. W placówce prowadzono skuteczne działania reintegracyjne, które nie ograniczały się wyłącznie do zwykłych kontaktów dzieci z rodzicami, lecz także m.in. do udzielania im wsparcia przez psychologa i pedagoga. W przypadku starszych dzieci podejmowano na bieżąco właściwe działania zmierzające do ich usamodzielnienia. W związku z sytuacją epidemiczną spowodowaną wirusem SARS-CoV-2 w placówce wdrożono otrzymane od Wojewody procedury regulujące sposób postępowania w celu ochrony przed zakażeniem oraz pozyskiwano m.in. środki ochrony osobistej.

W toku kontroli stwierdzono jednak nieprawidłowości, które dotyczyły:

- niesporządzenia niezwłocznie czterech diagnoz psychofizycznych dzieci,
- niesporządzenia niezwłocznie pięciu planów pomocy dziecku oraz niemodyfikowania pięciu planów pomocy,
- niezłożenia, w stosunku do 14 wychowanków, w terminie do 18 miesięcy⁵, do właściwego sądu wniosków o wszczęcie z urzędu postępowania o wydanie zarządzeń wobec tych dzieci celem zbadania zaistnienia warunków umożliwiających ich powrót do rodziny albo umieszczenie ich w rodzinie przysposabiającej,
- nieprowadzenia w sześciu przypadkach arkuszy badań pedagogicznych przez pedagoga oraz w ośmiu przypadkach badań psychologicznych przez psychologa,
- niezapewnienia trzem wychowankom możliwości wysłuchania przez Zespół dokonujący oceny ich sytuacji w pieczy zastępczej,
- nieopracowania w jednym przypadku programu usamodzielniania w terminie 30 dni przed osiągnięciem przez osobę usamodzielnianą pełnoletności,
- niepodjęcia w dwóch przypadkach działań, aby wychowankowie wskazali opiekuna usamodzielniania co najmniej rok przed osiągnięciem pełnoletności.

⁴ Poza kartami badań psychologicznych oraz sześciu psychologicznych.

⁵ Licząc od dnia umieszczenia w domu dziecka.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe⁶ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Zgodność organizacji procesu udzielania pomocy w domach dziecka z obowiązującymi przepisami

Opis stanu faktycznego

1. Cele i zakres działania placówki oraz miejsce jej prowadzenia

Zapisy w zezwoleniach⁷ Wojewody Warmińsko - Mazurskiego⁸ oraz obowiązujących w trakcie kontroli statutach⁹, jak i regulaminach organizacyjnych¹⁰ były spójne. Dom Dziecka w Pacóltowie był całodobową placówką opiekuńczo-wychowawczą typu socjalizacyjnego, w której zapewniono możliwość przyjmowania dzieci przez całą dobę oraz udzielano świadczeń odpowiednich do jej typu, np. w placówce tej nie przebywały dzieci legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności albo orzeczeniem o umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności, które powinny być umieszczone w placówce typu specjalistyczno-terapeutycznego.

W analizowanym okresie nie dokonano podziału domu dziecka. Na nieruchomości gruntowej o pow. 1,1 ha i w budynku znajdowała się tylko kontrolowana placówka¹¹.

(akta kontroli str. 5-52)

2. Warunki lokalowe

Dom Dziecka zapewniał dzieciom warunki określone w § 18 ust 3 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 grudnia 2011 r. w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej¹², ponieważ:

- Pokoje mieszkalne były dwu- i trzyosobowe o pow. ok. 16 m² oraz jeden z przeznaczeniem dla małoletniej matki wychowującej dziecko o pow. 32 m². Pokoje te zapewniały przechowywanie rzeczy osobistych i swobodne korzystanie z wyposażenia, które były właściwie oświetlone.
- Dwie łazienki z wydzielonymi dwoma pomieszczeniami¹³ oraz kabinami prysznicowymi (po dwie w każdej) i ubikacjami. Umożliwiały one korzystanie z nich w sposób zapewniający intymność i zgodność z zasadami higieny. Ponadto w razie potrzeby dzieci mogły skorzystać z jednej ogólnodostępnej ubikacji.
- Zapewniono oddzielne pomieszczenie do prania i suszenia rzeczy osobistych.
- W budynku zajmowanym przez placówkę znajdował się pokój do nauki.

⁶ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁷ Z 26 października 2010 r. oraz 8 kwietnia 2021 r.

⁸ Dalej: Wojewoda.

⁹ Uchwałą Nr XLII/430/2013 Rady Powiatu w Nowym Mieście Lubawskim z 25 lipca 2013 r. oraz Nr XXV/164/2020 z 10 grudnia 2020 r.

¹⁰ Uchwałą Nr 120/590/2013 Zarządu Powiatu w Nowym Mieście Lubawskim z 17 lipca 2013 r., obowiązującą od 17 lipca 2013 r., zmienioną uchwałą Nr 11/52/2015 Rady Powiatu w Nowym Mieście Lubawskim z 10 marca 2015 r. (dalej: regulamin z 2013 r.) oraz uchwałą Nr 74/504/202 z 22 grudnia 2020 r. – obowiązującą od 1 stycznia 2021 r. (dalej: regulamin z 2020 r.).

¹¹ W tym samym budynku i na nieruchomości gruntowej o pow. 11.000 m² nie mieściła się np. z izbą wytrzeźwień lub innymi podmiotami zapewniającymi całodobową opiekę, wymienionymi w przepisie art. 106 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2020 r. poz. 821, ze zm.), dalej: ustawa o wspieraniu rodziny.

¹² Dz. U. z 2011 r. Nr 292, poz. 1720, dalej: rozporządzenie w sprawie pieczy zastępczej.

¹³ W każdym pomieszczeniu znajdowały się po dwie umywalki.

- Wydzielono miejsce do przygotowania i spożywania posiłków, w którym znajdowały się m.in. meble kuchenne, podstawowe wyposażenie¹⁴ niezbędne do przyrządzania posiłków, piekarnik, płyta ceramiczna i lodówka. Zapewniało ono odpowiednie warunki do przechowywania i obróbki żywności.
- Zapewniono wspólną przestrzeń mieszkalną o pow. ok. 82 m², w której można było spożywać posiłki, stanowiła ona miejsce spotkań i wypoczynku.

Ponadto w domu dziecka znajdowały się :

- Oddzielna kuchnia z miejscem przygotowanym do spożywania posiłków, którą wyposażono w m.in.: meble kuchenne, podstawowe wyposażenie¹⁵ niezbędne do przyrządzania posiłków, piekarnik, płytę ceramiczną i lodówkę oraz zmywarkę. Zapewniała ona odpowiednie warunki do przechowywania i obróbki żywności.
- Oddzielne pomieszczenie do przechowywania żywności, wyposażone m.in. w dwie lodówki oraz szafki i niezbędne naczynia kuchenne.
- Oddzielne pomieszczenie do oglądania telewizji z rzutnikiem.

W trakcie oględzin ustalono, że stan sanitarno-higieniczny pomieszczeń nie budził zastrzeżeń. Wychowankowie mogli korzystać z nich w sposób zapewniający im intymność i poczucie bezpieczeństwa. Nie stworzono barier i ograniczeń przy wejściu i wyjściu do i z budynku, poprzez np. kraty w oknach, brak klamek w drzwiach i oknach pokojowych, obecność kamer w pokojach.

(akta kontroli str. 53-57)

3. Liczba dzieci przebywających w placówce

W regulaminie z 2013 r. wskazano, że w domu dziecka może przebywać nie więcej niż 30 wychowanków. W trakcie kontroli ustalono, że od 1 stycznia 2019 r. do 31 grudnia 2020 r. w domu dziecka nie przekroczono tej liczby.

W regulaminie z 2020 r. wskazano, że od 1 stycznia 2021 r. w placówce może przebywać nie więcej niż 14 wychowanków. Natomiast w trakcie kontroli ustalono, że w okresie od 1 stycznia 2021 r. do 11 stycznia 2021 r. w domu dziecka przebywało 16 dzieci, a w okresie od 12 stycznia 2021 r. do 16 marca 2021 r. – 15.

Ustalono, że pismem z 23 grudnia 2020 r. Starosta Powiatu Nowomiejskiego¹⁶ zwrócił się do Wojewody z wnioskiem o przedłużenie do 30 kwietnia 2021 r. osiągnięcia standardu przez Dom Dziecka w zakresie liczby wychowanków. We wniosku wskazał, że dwóch wychowanków opuści placówkę – jeden w związku z osiągnięciem pełnoletności w dniu 11 stycznia 2021 r., drugi z zakończeniem nauki – 30 kwietnia 2021 r. Wojewoda, pismem z dnia 15 stycznia 2021 r., przesunął termin przyjęcia standardu liczby 14 wychowanków, zgodnie z wnioskiem Starosty. W trakcie kontroli ustalono, że standard ten został osiągnięty z dniem 17 marca 2021 r.¹⁷, tj. w terminie określonym przez Wojewodę.

(akta kontroli str. 5-6, 14, 27, 58-63)

4. Wiek dzieci przebywających w placówce

W regulaminie z 2013 r. wskazano, że w domu dziecka mogą przebywać dzieci w wieku od 7 do 18 lat pod warunkiem kontynuowania nauki. Określono jednocześnie, że w wypadkach wskazanych w ustawie o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej, mogą przebywać w nim dzieci w wieku od 3 do 25 lat.

¹⁴ M.in. naczynia kuchenne, sztućce, kubki, talerze.

¹⁵ M.in. naczynia kuchenne, sztućce, kubki, talerze.

¹⁶ Dalej: Starosta.

¹⁷ W związku z wcześniejszym ukończeniem nauki przez jedną z wychowanek.

W trakcie kontroli ustalono, że w placówce do 12 czerwca 2018 r. przebywało jedno dziecko poniżej siódmego roku życia¹⁸.

W regulaminie z 2020 r. przyjęto, że w domu dziecka są umieszczane dzieci powyżej 10 lat nie dłużej niż do ukończenia 25 lat, pod warunkiem, że się m.in. uczą, legitymują orzeczeniem o niepełnosprawności. Zapisano jednocześnie, że możliwe jest umieszczenie dziecka poniżej 10 lat jeżeli dotyczy to m.in. rodzeństwa.

Ustalono, że na dzień 1 stycznia 2020 r. jedno dziecko nie miało ukończonych 10 lat¹⁹. Ponadto, w dniu 23 marca 2021 r. w placówce umieszczono rodzeństwo – sześcioro dzieci²⁰, z których czworo również nie miało ukończonych 10 lat. Dzieci te zostały przyjęte do placówki na podstawie postanowienia Sądu Rejonowego w Nowym Mieście Lubawskim z 22 marca 2021 r., który w orzeczeniu stwierdził natychmiastowe umieszczenie ich w Domu Dziecka w Pacóltowie.

(akta kontroli str. 5-6, 14, 27, 63)

5. Kwalifikacje pracowników placówki

W analizowanym okresie w domu dziecka zatrudnionych było 12 pracowników²¹, w tym: dyrektor, pracownik socjalny, siedmiu wychowawców, pedagog, dwóch psychologów. Pracownik socjalny i wychowawcy zatrudnieni byli na umowę o pracę na cały etat (40 godzin tygodniowo). Wychowawcy posiadali zmianowy czas pracy, określony grafikami dyżurów. Zatrudniano również trzech specjalistów, w tym jednego pedagoga i dwóch psychologów. Pedagog zatrudniony był na cały etat w wymiarze 35 godzin tygodniowo (ze względu na niepełnosprawność). Psycholog zatrudniony był na pół etatu od 1 maja 2014 r. do 21 listopada 2019 r. W okresie od 2 października 2018 r. do 20 listopada 2019 r. przebywał na urloпах: macierzyńskim, wychowawczym i wypoczynkowym, po wykorzystaniu których rozwiązał umowę o pracę. Nie był on wpisany na listę psychologów Regionalnej Izby Psychologów. W czasie jego nieobecności w pracy nie był zastępowany przez innego psychologa. W wyjaśnieniach Dyrektor podał, że dzieci podczas nieobecności psychologa korzystały z Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Nowym Mieście Lubawskim²². Wszyscy ww. pracownicy zatrudnieni byli przed wejściem w życie przepisów nakazujących pozyskiwanie przed zatrudnieniem informacji z Rejestru Sprawców Przystępstw na Tle Seksualnym.

Drugi psycholog zatrudniony był od 5 maja 2021 r. na umowę zlecenie. Wykonywał czynności od godz. 14.30, w wymiarze 20 godzin miesięcznie. Od 1 lipca 2021 r. zwiększono wymiar do 30 godz. miesięcznie. W dniu jego zatrudnienia dyrektor pozyskał informację z ww. rejestru²³. Nie był on wpisany na listę psychologów Regionalnej Izby Psychologów. W obowiązujących w okresie kontroli regulaminach organizacyjnych przewidziano zatrudnienie psychologa.

W okresie objętym kontrolą (do 30 czerwca) z Poradni korzystało troje dzieci. Korzystały one z zajęć terapeutycznych prowadzonych przez psychologa²⁴.

¹⁸ Urodzone w dniu 12 czerwca 2011 r. Przyjęte 18 listopada 2014 r. na podstawie skierowania z dnia 17 listopada 2014 r. wraz z czwórką starszego rodzeństwa, w wieku od 8 do 15 lat w dniu przyjęcia.

¹⁹ Ta sama osoba, która nie miała ukończonych siedmiu lat w dniu 12 czerwca 2018 r.

²⁰ Jeden chłopiec i pięć dziewczynek.

²¹ Pracownicy poza psychologiem zostali zatrudnieni na umowę o pracę w okresie od 1984 r. do 1 marca 2017 r., tj. przed obowiązywaniem przepisów o pozyskiwaniu informacji z Rejestru Sprawców Przystępstw na Tle Seksualnym.

²² Dalej: Poradnia.

²³ Zatrudniany psycholog nie był notowany w tym rejestrze.

²⁴ Jedno dziecko z 22 zajęć (12 w 2019 r. i 10 w 2020 r.), dwoje wychowanków z 8 zajęć do 31 maja 2021 r.

W wyjaśnieniach Dyrektor podał, że ze względu na problemy ze znalezieniem właściwej osoby na rynku pracy, z uwagi na niewielkie wynagrodzenie oferowane przez Dom Dziecka, zatrudniono kolejnego psychologa na umowę zlecenie.

Pracownicy Domu Dziecka poza psychologiem²⁵, nie korzystali ze zwolnień spowodowanych urlopem macierzyńskim, wychowawczym, bezpłatnym. W przypadku korzystania z urlopów wypoczynkowych, wychowawcy mieli zorganizowane zastępstwo. W placówce, poza pedagogiem i psychologiem, nie zatrudniano innych specjalistów, w tym m.in. terapeuty.

W wyjaśnieniach Dyrektor podał, że poza pedagogiem i psychologiem nie zatrudniano innych specjalistów, w tym m.in. terapeuty ze względu na problemy ze znalezieniem właściwej osoby na rynku pracy, z uwagi na niewielkie oferowane przez Dom Dziecka wynagrodzenie.

W placówce, poza psychologiem, nie występowała fluktuacja pracowników.

Kwalifikacje Dyrektora spełniały wymogi określone w art. 97 ust. 3 ustawy o pieczy zastępczej m.in. w zakresie wykształcenia i stażu pracy. Natomiast pracownicy mieli określone w art. 98 tej ustawy m.in. odpowiednie wykształcenie, nie byli pozbawieni władzy rodzicielskiej oraz władza rodzicielska nie była im zawieszona ani ograniczona, nie byli zobowiązani do wypełniania obowiązku alimentacyjnego oraz nie byli skazani prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe, a także byli zdolni do pracy w placówce opiekuńczo-wychowawczej, co wynikało z przedłożonych zaświadczeń.

Zatrudnieni pracownicy korzystali ze szkoleń, kursów podnoszących ich kompetencje, w tym m.in. Zaburzenia zachowania dzieci i młodzieży (w tym m.in.: działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa dzieci i młodzieży woj. warm.-maz., agresja, autoagresja), profilaktyka i praca z dzieckiem, postępowania z dzieckiem z niepełnosprawnościami. Pracownicy Ci, poza dyrektorem, nie korzystali natomiast z poradnictwa mającego na celu wzmocnienie ich, a także przeciwdziałaniu zjawisku wypalenia zawodowego.

Dyrektor podał, że pracownicy nie korzystali z takiego poradnictwa, ponieważ nie zgłaszali takich potrzeb. W wyjaśnieniach dotyczących podejmowanych działań w celu wypracowania sposobów wspierania wychowawców poprzez edukowanie, w jaki sposób rozmawiać z dziećmi o bieżącej sytuacji, na jakie zachowania dzieci oraz jak być szczególnie wyczulonym, a także jak diagnozować i rozwiązywać problemy mające źródło w długotrwałym przebywaniu dzieci w zamknięciu, Dyrektor podał, że pracownicy mieli możliwość skorzystania w tym zakresie z materiałów edukacyjnych np. z prenumeraty wydawnictw fachowych - „Psychologia w praktyce”.

W obowiązujących w analizowanym okresie regulaminach²⁶ wskazano, że podczas nieobecności Dyrektora jego obowiązki przejmuje społeczny zastępca. W wyjaśnieniach Dyrektor podał, że społecznym zastępcą jest pracownik Domu Dziecka nie pobierający wynagrodzenia za zastępstwo (najczęściej był to pedagog).

(akta kontroli str. 64-85, 255-257)

6. Kontrole i skargi

Placówka była trzykrotnie²⁷ kontrolowana przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Nowym Mieście Lubawskim²⁸ oraz dwukrotnie przez Wojewodę.

²⁵ Zatrudnionym w latach 2014 – 2019.

²⁶ § 9 ust. 2 regulaminu z 2013 r. i § 8 ust. 2 regulaminu z 2020 r.

²⁷ 13 listopada 2019 r., 16 listopada 2020 r. – 15 grudnia 2020 r., 11 – 15 stycznia 2021 r.

²⁸ Dalej: PCPR.

W 2019 r. i 2020 r. PCPR kontrolami objął bieżącą działalność Domu Dziecka, a w 2021 r. procedurę nieusprawiedliwionej nieobecności dziecka w placówce. W trakcie kontroli w 2019 r. nie stwierdzono nieprawidłowości. W związku z przebywaniem psychologa na urlopie wychowawczym zalecono zapewnienie wsparcia psychologicznego w ramach współpracy z innymi jednostkami. W odpowiedzi Dyrektor poinformował o korzystaniu ze wsparcia udzielanego przez Poradnię. W trakcie kontroli w 2020 r. nie stwierdzono nieprawidłowości. W związku z brakiem psychologa zalecono zatrudnienie psychologa. Po zatrudnieniu psychologa z dniem 5 maja 2021 r. Dyrektor poinformował o tym PCPR. W trakcie kontroli w 2021 r. nie stwierdzono nieprawidłowości oraz nie kierowano zaleceń.

W 2019 r. i 2021 r. Wojewoda kontrolami objął odpowiednio zgodność zatrudniania pracowników placówki z wymaganymi kwalifikacjami oraz ocenę jakości sprawowanej opieki i wsparcia udzielanego wychowankom, a także przestrzeganie praw dziecka. W kontroli z 2019 r. nie stwierdzono nieprawidłowości. W trakcie kontroli z 2021 r. stwierdzono, że zbadany w toku czynności kontrolnych materiał dowodowy nie wykazał rażących zaniedbań w sferze opiekuńczo-wychowawczej. Zalecono m.in.:

- zatrudnienie psychologa.
- składanie w terminie do 18 miesięcy do właściwego sądu wniosków wraz z uzasadnieniem o wszczęcie z urzędu postępowania o wydanie zarządzeń wobec dzieci celem zbadania zaistnienia warunków umożliwiających ich powrót do rodziny albo umieszczenie ich w rodzinie przysposabiającej,
- wysłuchiwanie dziecka, jeżeli jego wiek i stopień dojrzałości na to pozwala,
- modyfikowanie planów pomocy nie rzadziej niż co pół roku,
- dokładne prowadzenie dokumentacji pracy z dzieckiem²⁹,
- zwiększenie nadzoru Dyrektora nad sposobem i jakością wykonywanych przez pracowników zadań.

Odpowiadając na zalecenia Dyrektor poinformował o podjętych działaniach w celu wykonania zaleceń pokontrolnych, w tym m.in. o:

- zatrudnieniu psychologa z początkiem maja 2021 r.,
- skierowaniu wniosków do właściwych sądów,
- stosowaniu wysłuchiwanie dziecka,
- modyfikowaniu planów pomocy nie rzadziej niż co pół roku,
- pouczeniu pracowników, aby dokładnie prowadzili dokumentację pracy z dzieckiem,
- zwiększeniu nadzoru Dyrektora.

W otrzymanych w trakcie niniejszej kontroli informacjach Wojewoda i Starosta wskazali, że nie wpływały do nich skargi dotyczące funkcjonowania Domu Dziecka. Z książki skarg prowadzonego w placówce wynika również, że nie wpływały skargi dotyczące funkcjonowania Domu Dziecka.

(akta kontroli str. 86-93)

Stwierdzone
nieprawidłowości
OCENA CZĄSTKOWA

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Proces udzielania pomocy w Domu Dziecka zorganizowano wg zasad określonych w obowiązujących przepisach. Placówka funkcjonowała na podstawie zezwolenia Wojewody, w oparciu o statut oraz wprowadzony regulamin organizacyjny. Zapewniała swoim wychowankom odpowiednie warunki lokalowe, stosownie do obowiązujących przepisów. W latach 2019-2020 przebywała w niej dozwolona

²⁹ W karcie pobytu brakowało informacji o śmierci ojca.

liczba wychowanków, którą w marcu 2021 r. zmniejszono do nowych ustawowych limitów. Pomimo że do placówki przyjmowano dzieci w młodszym wieku, to każdorazowo było to uzasadnione dobrem wychowanka z uwagi na nierozdzielanie go z jego rodzeństwem. Dyrektor placówki oraz wszyscy pracownicy pracujący z dziećmi posiadali wymagane kwalifikacje i korzystali z możliwości ich podnoszenia poprzez dodatkowe szkolenia.

OBSZAR

2. Działania opiekuńczo - wychowawcze realizowane w domach dziecka

Opis stanu faktycznego

1. Diagnoza

Z analizy dokumentacji dwunastu wychowanków³⁰ wynika, że w ośmiu przypadkach diagnoza psychofizyczna, stosownie do wymogów określonych w § 14 ust. 1 rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej, została sporządzona niezwłocznie³¹, tj. w terminie od 1 do 12 dni licząc od dnia zgromadzenia dodatkowych dokumentów po przyjęciu dziecka do placówki³² oraz w terminie 7 dni licząc od daty przyjęcia³³.

Kontrola wykazała, że w czterech przypadkach³⁴ diagnoza nie została sporządzona niezwłocznie, ponieważ opracowano ją w terminie od 26 do 30 dni licząc od daty przyjęcia do placówki, mimo że nie podejmowano działań w celu zgromadzenia dodatkowych dokumentów.

Analizowane diagnozy zostały opracowane przez pedagoga, stosownie do przepisu § 14 ust. 2 ww. rozporządzenia. Były one rzetelnie sporządzone, tj. uwzględniały wszystkie informacje o sytuacji dzieci oraz dostosowane do stwierdzonych potrzeb, wskazówek dotyczących dalszych działań opiekuńczo-wychowawczych. W diagnozach uwzględniono analizę określoną w § 14 ust. 3 ww. rozporządzenia w zakresie:

- mocnych stron dziecka i jego potrzeb w zakresie opiekuńczym (np. potrafi przygotować posiłek, dba o porządek i estetykę), rozwojowym (np. duży zasób słownictwa, umiejętność jasnego wyrażania opinii), emocjonalnym (np. umiejętność tworzenia więzi, dbanie o potrzeby i uczucia innych osób) oraz społecznym (np. duża ugodowość, wrażliwość na potrzeby innych),
- przyczyn kryzysu w rodzinie oraz wpływu tego kryzysu na rozwój dziecka (np. zaburzenia emocjonalne, problemy z realizowaniem obowiązku szkolnego),
- relacji dziecka z jego najbliższym otoczeniem oraz osobami ważnymi dla dziecka (np. bliski kontakt z matką),
- rozwoju dziecka (np. zaburzenia emocjonalne, problemy z realizowaniem obowiązku szkolnego).

Ponadto analizowane diagnozy zawierały, odpowiednio do wieku, rozwoju i doświadczeń dziecka, wskazania określone w § 14 ust. 4 rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej, dotyczące:

- dalszej pracy pedagogicznej z dzieckiem (np. wzmocnianie wiary we własne siły, rozwijanie zainteresowań),
- programu terapeutycznego (np. uczenie radzenia sobie z negatywnymi emocjami i stresem),

³⁰ Osoby zapisane pod nr 552, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564 w książce ewidencyjnej.

³¹ Wg ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego niezwłocznie oznacza w terminie 14 dni (por. uchwała Sądu Najwyższego III CZP 12/92 oraz III CZP 144/94).

³² Siedem przypadków. Od przyjęcia do Domu Dziecka minęło od 16 do 24 dni.

³³ Gdy nie gromadzono dodatkowych dokumentów – jeden przypadek.

³⁴ Osoby zapisane pod nr 554, 555, 556 i 557 w książce ewidencyjnej.

- pracy z rodziną dziecka (np. udzielanie wsparcia w sytuacjach kryzysowych),
- pracy przygotowującej dziecko do umieszczenia w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka (np. ze względu na wiek – 16 lat, umieszczenie w innej formie opieki było bezzasadne),
- przygotowania dziecka do usamodzielnienia (np. uczenie bezpiecznego obsługiwania sprzętu AGD, kształtowanie umiejętności w prowadzeniu domu).

(akta kontroli str. 94-108)

2. Zapewnienie odpowiednich świadczeń, plan pomocy oraz liczba dzieci

2.1. Zapewnienie odpowiednich świadczeń

Dziociom, stosownie do § 18 ust. 1 rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej, zapewniono:

- wyżywienie dostosowane do potrzeb rozwojowych, kulturowych, religijnych oraz stanu zdrowia,
- dostęp do opieki zdrowotnej,
- zaopatrzenie w produkty lecznicze,
- dostęp do zajęć wychowawczych, kompensacyjnych, a także terapeutycznych,
- wyposażenie w odzież, obuwie, bieliznę i inne przedmioty osobistego użytku, stosownie do wieku i indywidualnych potrzeb,
- zabawki odpowiednie do wieku rozwojowego,
- środki higieny osobistej,
- zaopatrzenie w podręczniki, pomoce i przybory szkolne,
- dostęp przez całą dobę do podstawowych produktów żywnościowych oraz napojów,
- dostęp do nauki, która w zależności od potrzeb dzieci odbywa się w szkołach poza placówką opiekuńczo-wychowawczą oraz z wykorzystaniem zdalnego w czasie stanu zagrożenia epidemicznego i stanu pandemii koronawirusa,
- pomoc w nauce, w szczególności przy odrabianiu zadań domowych oraz w miarę potrzeby przez udział w zajęciach wyrównawczych,
- uczestnictwo w zajęciach pozalekcyjnych i rekreacyjno-sportowych.

W placówce nie było osoby małoletniej w ciąży. W Domu Dziecka stosowano następujące uregulowania wewnętrzne dotyczące prowadzenia i dokumentowania pracy z jej wychowankami oraz ich praw i obowiązków, tj.:

- regulamin organizacyjny z 2013 r. i 2020 r. (w zakresie praw i obowiązków),
- regulamin nagród i kar z 25 stycznia 2021 r.; w wyjaśnieniach dotyczących przyczyn wprowadzenia regulaminu nagród i kar z dnia 25 stycznia 2021 r., Dyrektor podał, że wprowadził ten regulamin w związku ze zmianami organizacyjnymi Domu Dziecka; wskazał, że nie zwrócił wcześniej uwagi na konieczność jego wprowadzenia,
- regulamin przyznawania kieszonkowego wychowankom Domu Dziecka z dnia 1 stycznia 2012 r. i 25 stycznia 2021 r.,
- procedurę postępowania w przypadku samowolnego opuszczenia placówki przez wychowanka z 20 listopada 2013 r.,
- procedurę w sprawie sprawowania opieki nad wychowankami w godzinach nocnych z 22 listopada 2013 r.,
- procedurę postępowania w sprawie podawania i przechowywania leków z 22 listopada 2013 r.

Powyższe procedury zostały przekazane do wiadomości zatrudnionym w placówce wychowawcom i specjalistom oraz wychowankom, a przekazanie udokumentowano podpisami.

W placówce nie określono procedur w zakresie:

- Ograniczenia agresji rówieśniczej oraz postępowania w sytuacji kryzysowej (agresywnego zachowania, niestosownego do wieku zachowania o podtekście seksualnym, przemocy i cyberprzemocy). W wyjaśnieniach Dyrektor podał, że placówka na co dzień informuje dzieci o ww. zagrożeniach występujących w sieci internetowej, m.in. na zajęciach z pedagogiem i psychologiem.
- Zgłaszania przez wychowanków swoich uwag, postulatów, wniosków, opinii dotyczących spraw osobistych i życia placówki, w tym wychowawców i specjalistów, tj. ogólnie praw dziecka do swobody wypowiedzi, myśli i informacji na swój temat. W wyjaśnieniach Dyrektor podał, że nie opracowano ww. procedury, ponieważ uwagi, wnioski i opinie wychowankowie mogą składać na bieżąco każdemu pracownikowi placówki. Wskazał, że w regulaminie organizacyjnym z 2020 r. wprowadzono zapis o możliwości złożenia przez wychowanka skargi i odwołania się od decyzji w swojej sprawie.

Ponadto w placówce stosowano:

- zeszyt informacyjny, w którym zawarto zapisy dotyczące sposobu przekazywania i dokumentowania informacji między pracownikami placówki na temat dzieci, procesu ich wychowania i podejmowanych decyzji,
- dziennik raportów nocnych.

Stan sanitarny pomieszczeń nie budził zastrzeżeń - opisano go w punkcie 1.3 niniejszego wystąpienia pokontrolnego. W punkcie tym opisano również brak barier i ograniczeń budynku placówki.

W placówce stosowano zasady pozytywnej dyscypliny polegające na wzmacnianiu właściwego zachowania oraz konsekwencje w sytuacji postępowania niezgodnego z wypracowanymi w placówce zasadami. Określono je w regulaminie nagród i kar z 25 stycznia 2021 r. Nagrodą była m.in. pochwała wychowawcy, dyrektora, list pochwalny do rodziców, bądź opiekunów prawnych, nagroda rzeczowa, zwiększenie kwoty kieszonkowego, udział w dodatkowych wyjazdach, imprezach organizowanych poza placówką. Wśród kar wyróżniono m.in.: upomnienie i naganę wychowawcy, upomnienie i naganę dyrektora, przydzielenie dodatkowego dyżuru, zakaz oglądania telewizji, zakaz korzystania z komputera oraz internetu, zawieszenie prawa do wyjścia poza teren placówki w wolnym czasie. W regulaminie organizacyjnym z 2020 r. określono tryb odwołania się od nałożonej kary do dyrektora placówki, który mógł ją odwołać, zawiesić lub zmienić. Zawarto również zapis, że kara nie może w żaden sposób naruszać godności wychowanka oraz nie można stosować kar pozaregulaminowych. Z analizy zeszytu dyżurów za lipiec i grudzień 2019 r. i 2020 r. wynika, że nie wystąpiły przypadki udzielenia kar. Z analizy książki skarg wynika, że w analizowanym okresie nie wystąpiły skargi i odwołania, w tym na nałożone kary. W wyjaśnieniach Dyrektor podał, że w analizowanym okresie nie wpłynęły do niego odwołania od nałożonych kar, ponieważ nie wystąpiły przypadki udzielenia kar. Wskazał, że w poprzednich latach, kary jeżeli były udzielane, to nie były stosowane w obecności innych wychowanków, nie wpływały również odwołania od nałożonych kar. Podał, że najczęściej stosowanymi nagrodami były: zwiększenie kwoty kieszonkowego, pochwały ustne wychowawcy, dyrektora. Stosowane metody wychowawcze oraz zapisy w ww. procedurach obowiązujących w placówce nie naruszały godności dziecka oraz jego praw określonych w art. 4 ustawy o pieczy zastępczej.

W placówce zapewniono odpowiednie warunki umożliwiające nauczanie zdalne, ponieważ w latach 2020 – 2021 (I półrocze) w nauce zdalnej uczestniczyli wszyscy przebywający w placówce wychowankowie, którym zapewniono 14 laptopów, dwa komputery stacjonarne, pięć drukarek, dwa skanery. Dysponowano łączem

internetowym o przepustowości ok. 40 Mb/s, co pozwalało na płynne i bez zakłóceń korzystanie z niego.

(akta kontroli str. 53 – 57, 109-180, 258-262)

2.2. Plan pomocy dziecku

Z analizy dokumentacji dwunastu wychowanków³⁵ wynika, że w siedmiu przypadkach plan pomocy, stosownie do wymogów określonych w § 15 ust. 1 rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej, został sporządzony niezwłocznie³⁶, tj. w terminie od 3 do 12 dni licząc od dnia opracowania diagnozy psychofizycznej.

Kontrola wykazała, że w pięciu przypadkach³⁷ plan pomocy nie został sporządzony niezwłocznie, ponieważ opracowano go w terminie od 17 do 18 dni licząc od daty opracowania diagnozy.

W siedmiu z dwunastu analizowanych przypadków plan pomocy, stosownie do przepisu § 15 ust. 1 ww. rozporządzenia, sporządzony został we współpracy z asystentem rodziny prowadzącym pracę z rodziną dziecka. W pięciu przypadkach sporządzano go we współpracy z pracownikiem socjalnym gminnego ośrodka pomocy społecznej³⁸. W ramach współpracy asystent rodziny bądź pracownik socjalny GOPS sporządzali co pół roku dokumentację zawierającą ocenę efektów pracy z rodziną³⁹ określoną w § 15 ust. 4 pkt 4 ww. rozporządzenia. Analizowane plany pomocy zostały podpisane przez wychowawców oraz asystenta rodziny bądź pracownika socjalnego. Były one rzetelne, tj. dostosowane do ustalonych w nich celów i zadań, do zidentyfikowanych potrzeb⁴⁰, z uwzględnieniem wszystkich okoliczności stwierdzonych przede wszystkim w diagnozach psychofizycznych⁴¹.

Cele pracy z dzieckiem oraz działania krótko- i długoterminowe opracowane zostały stosownie do § 15 ust. 3 ww. rozporządzenia i w każdym planie były dostosowane indywidualnie do sytuacji dziecka⁴² i nie były standardowe⁴³ oraz odnosiły się do: powrotu dziecka do rodziny⁴⁴, umieszczenia dziecka w rodzinie przysposabiającej w rodzinie zastępczej⁴⁵ lub przygotowania dziecka do usamodzielnienia⁴⁶. Cele i działania zostały precyzyjnie, realnie i adekwatnie określone dla każdego z wychowanków tzn. do każdego celu określano zindywidualizowane działania jakie mają być podejmowane w celu jego realizacji.

Stosownie do wymogów określonych w § 15 ust. 4 ww. rozporządzenia, plany pomocy zostały opracowane na podstawie diagnoz, dokumentacji dotyczącej dziecka, wymaganych analiz, w tym m.in. procesu zmian rozwoju psychicznego i fizycznego dziecka w czasie pobytu w placówce opracowanego przez pedagoga.

³⁵ Osoby zapisane pod nr 552, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564 w książce ewidencyjnej.

³⁶ Wg ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego niezwłocznie oznacza w terminie 14 dni (por. uchwała Sądu Najwyższego III CZP 12/92 oraz III CZP 144/94).

³⁷ Osoby zapisane pod nr 554, 559, 561, 562, 563 w książce ewidencyjnej.

³⁸ Dalej: GOPS.

³⁹ Asystent sporządzał tzw. „Okresową ocenę sytuacji rodziny”, natomiast pracownik socjalny informację dot. rodziny bądź notatkę służbową.

⁴⁰ Np. nawiązywanie z wychowanką bliższych ale bezpiecznych relacji, dążenie do wytworzenia przywiązania, okazywania uczuć.

⁴¹ Np. nawiązywanie z wychowanką bliższych ale bezpiecznych relacji, dążenie do wytworzenia przywiązania, okazywania uczuć.

⁴² Np. biorąc pod uwagę wskazania pedagoga, jako cel długoterminowy wskazano kształtowanie prawidłowego funkcjonowania emocjonalnego. Działaniami mającymi osiągnąć ten cel były m.in. rozmowy o trudnych sytuacjach, o odróżnianiu zachowania pozytywnego od negatywnego.

⁴³ Tj. takie same w każdym przypadku.

⁴⁴ W sześciu przypadkach.

⁴⁵ W trzech przypadkach.

⁴⁶ W trzech przypadkach.

Realizacja planów przebiegała zgodnie z założonymi celami pracy z dzieckiem oraz działaniami krótko- i długoterminowymi. Dokumentacja z realizacji planu pomocy każdego z analizowanych wychowanków zawierała informacje o procesie zmian rozwoju psychicznego i fizycznego w czasie pobytu dzieci w placówce⁴⁷; informacje na temat oceny efektów pracy z rodziną dzieci prowadzonej przez asystenta rodziny⁴⁸ (w sytuacji kiedy był on przydzielony rodzinie); podsumowanie realizacji celów i działań, ze wskazaniem co udało się osiągnąć⁴⁹, a czego nie⁵⁰, co należy poprawić bądź zmienić⁵¹. Nie formułowano wniosków. Prawidłowość realizacji planów analizowana była co pół roku przez Zespół ds. Okresowej Oceny Sytuacji Dziecka⁵². Uwzględniając potrzeby wychowanków oraz ustalenia podjęte w trakcie posiedzeń Zespołu zmodyfikowano siedem planów, stosownie do przepisu § 15 ust. 5 pkt 1 ww. rozporządzenia. W pięciu przypadkach ich nie modyfikowano, w tym dwóch gdzie pobyt wychowanka był krótszy niż 6 miesięcy, w trzech wynosił od 6 do 14 miesięcy.

Plany pomocy obowiązywały na czas pobytu wychowanków w domu dziecka, nie określano krótszego czasu na jaki miałyby zostać opracowane. W wyjaśnieniach Dyrektor podał, że plany pomocy opracowane były na czas pobytu wychowanków w domu dziecka i ulegały modyfikacji w zależności od potrzeb, dlatego nie było potrzeby określenia w nich daty ich obowiązywania.

(akta kontroli str. 181-215, 255-257)

2.3. Liczba wychowanków

W analizowanym okresie w Domu Dziecka przebywało ogółem 36 dzieci. Wg stanu na 1 stycznia 2019 r. w placówce przebywało 23 dzieci. W dniu 30 czerwca 2021 r. – 14. W latach 2019 – 2021 (do 30 czerwca 2021 r.) przyjęto ogółem 13 wychowanków, odeszło natomiast 22 wychowanków. Czas pobytu dzieci wahał się od 2 do 219 miesięcy, z tego:

- do 6 miesięcy przebywało – sześciu,
- pow. 6 do 12 – trzech,
- pow. 12 do 18 – dwóch,
- pow. 18 do 24 – jeden,
- pow. 24 miesięcy – 24.

Powyżej 24 miesięcy przebywali wychowankowie ze względu na niewydolność wychowawczą rodziców.

Uregulowaną sytuację prawną miało 12 dzieci. Stosownie do art. 100 ust. 4 ustawy o pieczy zastępczej Dyrektor zgłaszał informacje o tych dzieciach do ośrodka adopcyjnego w Elblągu, w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających.

Spośród 25 wychowanków przebywających w placówce powyżej 18 miesięcy, ośmiu umieszczono przed 19 września 2014 r., tj. obowiązywaniem art. 100 ust. 4a ustawy o wspieraniu rodziny. Troje wychowanków stało się pełnoletnimi o okresie od 6 do 12 miesięcy od umieszczenia w placówce. Natomiast w stosunku do pozostałych 14 wychowanków przebywających w Domu Dziecka, Dyrektor nie składał w terminie do 18 miesięcy⁵³, do właściwego sądu wniosków o wszczęcie

⁴⁷ Np. dziecko zaczęło prawidłowo mówić.

⁴⁸ Np. w trakcie pobytu dzieci w domu dziecka stwierdzono zwiększone zainteresowanie nimi przez rodziców.

⁴⁹ Np. usprawniono technikę pisania i czytania co pozwoliło na lepsze zapamiętywanie tekstu.

⁵⁰ Np. dziecko nie zawsze przestrzega zasad bezpieczeństwa podczas zabawy.

⁵¹ Np. racjonalne gospodarowanie kieszonkowym.

⁵² Dalej: Zespół.

⁵³ Licząc od dnia umieszczenia w Domu Dziecka.

z urzędu postępowania o wydanie zarządzeń wobec tych dzieci celem zbadania zaistnienia warunków umożliwiających ich powrót do rodziny albo umieszczenie ich w rodzinie przysposabiającej.

Przyczynami opuszczenia placówki było:

- powrót do rodziny biologicznej – sześć przypadków,
- osiągnięcie pełnoletności – pięć,
- usamodzielnienie się pomiędzy 18 a 25 rokiem życia – pięć,
- przeniesienie do innej placówki – cztery,
- umieszczenie w rodzinie zastępczej – jeden,
- śmierć – jeden.

Nie wystąpiły przypadki opuszczenia placówki z powodu osiągnięcia 25 roku życia i adopcji. Spośród przebywających w placówce dzieci w Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym⁵⁴ przebywało – jednaście, a w Młodzieżowym Ośrodku Socjoterapii⁵⁵ – dwoje.

(akta kontroli str. 216-262)

3. Potrzeby dzieci

Działania opiekuńczo-wychowawcze podejmowane w placówce nie ograniczały się jedynie do zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych dzieci, lecz były także specjalistycznymi działaniami z udziałem pedagoga i psychologa.

Liczbę wychowawców i specjalistów pracujących w placówce (pedagoga i psychologów) oraz ich wymiar czasu pracy, a także fluktuację pracowników opisano w punkcie 1.6 niniejszego wystąpienia pokontrolnego. W analizowanym okresie specjalistyczną opieką pedagoga objętych było 32 dzieci. Skorzystali oni ze 123 porad i rozmów oraz 210 zajęć terapeutycznych. Zajęciami z psychologiem objętych było 10 wychowanków. Skorzystali oni z łącznie 45 porad, rozmów i zajęć terapeutycznych.

W wyjaśnieniach dotyczących przyczyn nieobjęcia czterech wychowanków zajęciami pedagoga oraz 26 psychologa, Dyrektor podał, że z porad pedagoga nie korzystały dzieci przebywające w MOW. Z porad psychologa nie korzystały dzieci, ze względu na jego nieobecność i problemy z jego zatrudnieniem. W związku z tym nie prowadzono również arkuszy badań. Nie wystąpiły sytuacje, w których szeroki zakres obowiązków pracowników placówki nie zapewniał zaspokojenia potrzeb dzieci, ponieważ zakresy czynności wszystkich wychowawców pracujących w placówce były tożsame i zawierały wyłącznie obowiązki związane z wykonywaniem przez nich zadań opiekuńczo-wychowawczych, tj. m.in. współuczestniczenie w opracowywaniu planów i realizacji programów opieki, kształcenia i wychowywania, organizowanie pracy w grupie, współpraca z nauczycielami, psychologiem, pedagogiem, pracownikiem socjalnym w poznaniu rodzaju i przyczyn trudności wychowawczych, prowadzenie zajęć wychowawczych. Również w zakresach czynności specjalistów określono wyłącznie obowiązki związane z wykonywanym zawodem.

Nie występowały sytuacje zamknięcia placówki w okresie wakacyjnym i świątecznym. Nie wystąpiły przerwy w sprawowaniu opieki nad dziećmi.

W placówce określono procedurę sprawowania opieki nad wychowankami w godzinach nocnych. Zapoznano z nią wychowawców i wychowanków. Zapewniała ona bezpieczeństwo dzieci przebywających w Domu Dziecka, tj. wychowawca

⁵⁴ Dalej: MOW.

⁵⁵ Dalej: MOS.

zobowiązany był m.in. po godz. 22.00 do trzykrotnego obchodu wszystkich pomieszczeń i odnotowania tych czynności w zeszycie.

Na podstawie analizy grafików dyżurów wychowawców z lipca i grudnia 2019 r. i 2020 r. stwierdzono, że procedura sprawowania opieki nad wychowankami była przestrzegana, ponieważ sprawowano ją w tych miesiącach zgodnie z § 12 rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej, zapewniając stały i bieżący nadzór. Wychowawcy podczas nocnych dyżurów przeprowadzali w godzinach od 22.00 do 6.00 trzykrotny obchód, a liczba dzieci przypadających na jednego wychowawcę nie przekraczała 14. Obchody te dokumentowano w zeszycie dyżurów, w którym wpisywano każdego dnia godziny obchodów, liczbę obecnych wychowanków, stan podczas obchodu (np. „noc spokojna”) i nazwisko wychowawcy przeprowadzającego obchód.

W latach 2019-2021 (do 30 czerwca) jedenastu wychowanków placówki przebywało w MOW, dwóch w MOS. Specjaliści placówki (pedagog i psycholog), przed umieszczeniem tego wychowanka w MOW, prowadzili wobec nich działania opiekuńczo-wychowawcze⁵⁶.

Liczba wychowanków⁵⁷ w czasie zajęć opiekuńczo-wychowawczych prowadzonych przez wychowawców wynosiła maksymalnie 14 dzieci, a podczas zajęć prowadzonych przez pedagoga, psychologa – maksymalnie czworo, stosownie do limitów określonych w § 10 ust. 2 i 3 rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej.

W sprawie wpływu ograniczeń wprowadzonych od 11 marca 2020 r. w związku ze stanem epidemicznym na poziom realizacji działań opiekuńczo-wychowawczych i na zachowania podopiecznych Dyrektor wyjaśnił, że był to okres trudny i stresujący dla dzieci ze względu na ograniczenie kontaktów z bliskimi. Spowodował, iż dzieci przez 24 godziny przebywały ze sobą, bez kontaktu osobistego z rówieśnikami poza placówką, bez korzystania z oferty sportowej i kulturalnej. Wychowankowie korzystali w większym stopniu niż przed pandemią z możliwości jakie dawała im placówka. Korzystali z miejsca do rekreacji, ze spacerów na nieruchomości, na której położona jest placówka. Zajęcia te zmniejszyły napięcia emocjonalne u dzieci i integrowały je. Wychowawcy inicjowali również zajęcia typu: gry planszowe, zajęcia plastyczne, taneczne, teatralne itp.

(akta kontroli str. 262-269)

4. Karty, arkusze i ewidencje

W placówce, stosownie do wymogów § 17 ust.1 pkt 2 rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej, prowadzono dla każdego z 12 analizowanych wychowanków⁵⁸ kartę pobytu dziecka. W kartach tych identyfikowano trudności i podjęte działania zaradcze. Nie były one ogólne oraz nie powtarzały się (tzn. nie zawierały identycznych zapisów) przez kolejne miesiące.

Wskazywano w nich:

- opis relacji dziecka z rodzicami i innymi osobami bliskimi dziecku⁵⁹,

⁵⁶ Np. rozmowy uświadamiające konsekwencje łamania prawa i ryzykownego zachowania, zgłaszanie problemów wychowawczych dyrektorowi Domu Dziecka, zawiadomienia sądu o demoralizacji, rozmowa z sędzią na temat zachowania dziecka, upomnienie sędziego.

⁵⁷ W lipcu i grudniu w latach 2019-2020.

⁵⁸ Osoby zapisane pod nr 552, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564 w książce ewidencyjnej.

⁵⁹ Np. dziecko utrzymuje stały kontakt z matką oraz bratem, wypowiada się na ich temat w pozytywny sposób, odwiedziło mamę podczas długiego weekendu czerwcowego, nie widziało się z tatą i nie rozmawiało z nim telefonicznie.

- opis funkcjonowania społecznego dziecka w placówce i poza nią, z uwzględnieniem samowolnego opuszczania placówki⁶⁰,
- informacje o przebiegu kontaktów placówki ze szkołą, do której dziecko uczęszcza, oraz jego nauki szkolnej⁶¹,
- opis rozwoju dziecka ze szczególnym uwzględnieniem stanu emocjonalnego i samodzielności dziecka⁶²,
- informacje o stanie zdrowia dziecka, podawanych lekach, w tym stanie zdrowia psychicznego, pobytach dziecka w szpitalu, w tym w szpitalu psychiatrycznym⁶³,
- informacje o szczególnych potrzebach dziecka⁶⁴ i znaczących dla dziecka wydarzeniach⁶⁵.

W siedmiu⁶⁶ z dwunastu analizowanych przypadków współpracowano z asystentem rodziny⁶⁷. W czterech⁶⁸ przypadkach z pracownikiem socjalnym z GOPS w Chełmży i w jednym⁶⁹ przypadku z GOPS w Grodzicznie⁷⁰. Kartę pobytu dziecka uzupełniano w terminie wynikającym z przepisu § 17 ust. 4 pkt 2 ww. rozporządzenia, tj. nie rzadziej niż co miesiąc.

Dla każdego z analizowanych dzieci prowadzono, stosownie do wymogów określonych w § 17 ust. 1 pkt 4 ww. rozporządzenia, arkusze obserwacji pedagogicznych⁷¹. Były one prowadzone jednolicie. Podkreślenia wymaga, że poza miesiącami czerwiec – sierpień 2020 r. oraz marzec – kwiecień 2021 r., dokonywano w nich zapisów nie rzadziej niż co miesiąc.

W wyjaśnieniach Dyrektor podał, że w miesiącach czerwiec – sierpień 2020 r. oraz marzec – kwiecień 2021 r. nie prowadzono ich ze względu na pobyt pedagoga na zwolnieniu lekarskim. Nie organizowano w tym okresie zastępstwa ze względu na problemy w znalezieniu pedagoga.

Do udziału w zajęciach pedagog zakwalifikował 6⁷² z 12 analizowanych wychowanków. Dla każdego z tych wychowanków prowadzono, stosownie do § 17 ust. 1 pkt 3 ww. rozporządzenia, karty udziału w zajęciach⁷³. W kartach prowadzono wpisy na bieżąco.

⁶⁰ Np. dziecko chętnie rozmawia z wychowawcami, nie opuszcza samowolnie placówki, zawsze wraca o ustalonej porze, zachowanie na terenie szkoły było dobre, w szkole otrzymało bardzo dobrą ocenę z zachowania.

⁶¹ Np. dziecko systematycznie uczęszcza na zajęcia, nie ma nieusprawiedliwionych nieobecności, ukończyło szkołę, zamierza kontynuować naukę w szkole branżowej.

⁶² Np. dziecko jest stabilne emocjonalnie, samodzielne, potrafi załatwić ważne dla niej sprawy (np. rozmowa z przyszłym pracodawcą na temat praktyk), dba o porządek w pokoju.

⁶³ Np. dziecko nie chorowało na choroby przewlekłe, nie było potrzeby konsultowania w poradni zdrowia psychicznego.

⁶⁴ Np. wychowanek chce zrobić prawo jazdy.

⁶⁵ Np. dziecko przystąpiło do pierwszej komunii świętej.

⁶⁶ Osoby zapisane pod nr 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564 w książce ewidencyjnej.

⁶⁷ Np. wskazał on, że matka nie przejęła się, że dziecko trafiło do placówki, brak współpracy z asystentem rodziny w rozwiązywaniu trudnej sytuacji rodziny.

⁶⁸ Osoby zapisane pod nr 554, 555, 556, 557 w książce ewidencyjnej.

⁶⁹ Osoby zapisane pod nr 552 w książce ewidencyjnej.

⁷⁰ Np. wskazał on, że sytuacja rodzinna nie uległa zmianie, warunki rodzinne przeciętne.

⁷¹ Np. wskazywano w nich zagadnienia dotyczące prawidłowej wymowy, znajomości liter, czytania, pisania, percepcji słuchowej oraz syntezę np. zaburzona analiza i synteza wzrokowo – słuchowa, dziecko myli litery, nieprawidłowo czyta.

⁷² Osoby zapisane pod nr 555, 556, 557, 559, 561, 562 w książce ewidencyjnej.

⁷³ Np. szukanie wyrazów przeciwstawnych (do wyrazów doliny, zdrowi, źle, zamknąć), uzupełnianie tekstu brakującymi wyrazami, podanie wyrazów z wymiennym „rz”.

W wyjaśnieniach Dyrektor podał, że pedagog uznał, że pozostałe sześć dzieci⁷⁴ nie wymagały udziału z nim w zajęciach. Pedagog wskazał, że dzieci te nie wymagały udziału w dodatkowych zajęciach, ponieważ nie miały zaległości i problemów w nauce.

Dla sześciu⁷⁵ z dwunastu analizowanych przypadków dotyczących dzieci, które korzystały z zajęć z pedagogiem sporządzano nie rzadziej niż co miesiąc badania pedagogiczne⁷⁶ dla których prowadzono arkusze badań, stosownie do wymogów określonych w § 17 ust. 1 pkt 4 ww. rozporządzenia w sprawie pieczy. W przypadku sześciu⁷⁷ pozostałych dzieci nie przeprowadzono takich badań i nie sporządzano arkuszy badań.

Dla każdego z ośmiu⁷⁸ analizowanych dzieci prowadzono, stosownie do § 17 ust. 4 ww. rozporządzenia, arkusze obserwacji psychologicznych⁷⁹ (od momentu zatrudnienia psychologa⁸⁰). Zakwalifikowano je również do udziału w zajęciach z psychologiem. Dla każdego z tych wychowanków prowadzono, stosownie do wymogów § 17 ust. 3 ww. rozporządzenia, karty udziału w zajęciach⁸¹. W kartach prowadzono wpisy na bieżąco. Wychowanków tych nie objęto badaniami psychologicznymi i nie sporządzano arkuszy badań.

Dokumentacja pracy psychologa była prowadzona w sposób zaplanowany i spójny⁸², usystematyzowany⁸³. Działania podejmowane przez psychologa zawierały elementy: terapii psychologicznej, rozmów wspierających, relaksacji⁸⁴. Prowadził on również zajęcia poprawiające kreatywność⁸⁵, spostrzegawczość i koncentrację⁸⁶, wzbogacanie słownictwa⁸⁷ oraz zajęcia na temat realizacji rówieśniczych i akceptacji w grupie⁸⁸.

Do udziału w terapii zakwalifikowano trzech wychowanków. Zajęcia były prowadzone w Poradni, ponieważ Dom Dziecka nie zatrudniał terapeuty.

W placówce prowadzono dziennik ewidencyjny, w którym stosownie do § 17 ust. 5 ww. rozporządzenia ujęto:

- imię i nazwisko dziecka,
- datę i miejsce urodzenia dziecka,
- adres ostatniego miejsca zamieszkania dziecka,

⁷⁴ Osoby zapisane pod nr 552, 554, 558, 560, 563, 564 w książce ewidencyjnej.

⁷⁵ Osoby zapisane pod nr 555, 556, 557, 559, 561, 562 w książce ewidencyjnej.

⁷⁶ Np. nawet jak nie ma racji, nie przyznaje się do popełnionego błędu, na zwróconą uwagę reaguje niegrzecznie, czasami wręcz wulgarnie.

⁷⁷ Osoby zapisane pod nr 552, 554, 558, 560, 563, 664 w książce ewidencyjnej.

⁷⁸ Czterech objętych analizą wychowanków o nr 554, 555, 556, 557 opuściło placówkę w 2020 r., tj. przed zatrudnieniem psychologa. Jedno z dzieci przed zatrudnieniem psychologa zakwalifikowano na psychoterapię, uczęszczała ono do Poradni. Pozostałe trzy osoby nie kwalifikowano na psychoterapię.

⁷⁹ Np. wskazano, że dziecko jest bardzo zdystansowane w kontaktach z nowopoznanymi osobami, zamyka się w sobie, blokuje się w kontaktach interpersonalnych, potrzebuje czasu aby się uzewnętrznić i zaufać.

⁸⁰ Tj. od 5 maja 2021 r.

⁸¹ Np. dziecko wykonało ćwiczenie terapeutyczne pt. „Wyladuj swoja złość”, polegające na wypisaniu na kartce tego co ją złości i denerwuje. Po wykonaniu ćwiczenia nastąpiło jego omówienie i podzielenie się refleksjami związanymi z zadaniem.

⁸² Bazowano na diagnozie i planie pracy.

⁸³ Prowadzono również dziennik zajęć psychologa, w którym odnotowywano każde spotkanie z wychowankiem.

⁸⁴ Przy wykorzystaniu muzyki dla dzieci.

⁸⁵ Ćwiczenie na zapisanie 25 celów, marzeń i zainteresowań do zrealizowania w przyszłości.

⁸⁶ Np. zapisanie w diagramie prawidłowej nazwy zwierzęcia z obrazka.

⁸⁷ Np. zastosowanie gier edukacyjnych.

⁸⁸ Np. niwelowanie zachowania społecznie niepożądanego poprzez podawanie przykładów.

- aktualny adres zamieszkania rodziców dziecka lub jego opiekunów prawnych.

(akta kontroli str. 258-261, 270-291)

5. Ocena sytuacji dziecka

Powołany w placówce zespół do spraw okresowej oceny sytuacji dziecka⁸⁹ spełniał ustawowe wymogi, ponieważ w jego skład wchodziły osoby określone w art. 137 ust. 1 ustawy o pieczy zastępczej, w tym m.in. dyrektor, wychowawcy, pedagog, psycholog, pracownik socjalny i asystent rodziny. Ponadto w skład zespołu wchodził: przedstawiciel sądu, instytucji oświatowej oraz właściwego GOPS i PCPR (art. 137 ust. 2 ustawy).

Badanie dokumentacji ośmiu dzieci⁹⁰ wykazało m.in., że:

- Posiedzenia Zespołu odbywały się po przyjęciu dziecka do placówki, bądź w zależności od zmieniającej się sytuacji dziecka, a także nie rzadziej niż raz na pół roku.
- W posiedzeniach Zespołu uczestniczyli: dyrektor, wychowawcy, pedagog, psycholog, pracownik socjalny i asystent rodziny (art. 137 ust. 1) oraz przedstawiciele sądu właściwego ze względu na miejsce położenia placówki, przedstawiciele instytucji oświatowych, w których uczyły się analizowane dzieci oraz przedstawiciele właściwych GOPS i PCPR wg miejsca zamieszkania wychowanków oraz rodzice (art. 137 ust. 2 ww. ustawy o pieczy zastępczej).
- Dwóch wychowanków uczestniczyło w posiedzeniach Zespołu, mając możliwość wyrażenia swojej opinii i poglądów, a pozostałych sześciu nie brało w nim udziału. Troje z nich nie miało ukończonych 13 lat⁹¹.
- Wszystkie oceny Zespołu zostały sporządzone terminowo (tj. nie rzadziej niż co pół roku).
- Dodatkowe oceny zostały przeprowadzone dla siedmiu wychowanków w związku z przyjęciem ich do placówki.
- Oceny zawierały podpisy wszystkich osób oceniających oraz daty ich sporządzenia.
- Zapisy w dokumentacjach ocen odnosiły się do wszystkich zagadnień wymienionych w art. 136 ustawy o pieczy zastępczej i szczegółowo opisywały sytuację dziecka.
- Podczas posiedzeń Zespołu każdorazowo dokonywano analizy stosowanych metod pracy z dzieckiem, celem ich ewentualnej modyfikacji oraz zmiany i indywidualizacji planu pomocy dziecku.
- Stosowanie do art. 138 ust. 2 ustawy o pieczy zastępczej Zespół formułował na piśmie wnioski dotyczące zasadności dalszego pobytu dziecka w placówce i przesyłał je do sądu

(akta kontroli str. 292-299)

6. Opinie Zespołu ds. okresowej oceny sytuacji dziecka

Powołany w placówce Zespół nie sporządzał opinii, o których mowa w przepisie art. 139a ustawy o pieczy zastępczej, ponieważ Filia w Elblągu Warmińsko – Mazurskiego Ośrodka Adopcyjnego w Olsztynie nie zakwalifikowała 12 dzieci do przysposobienia (które miały uregulowaną sytuację prawną). Pozostałych 24 wychowanków miało nieuregulowaną sytuację prawną.

(akta kontroli str. 292-293)

⁸⁹ Określony w § 6 regulaminu organizacyjnego z 2013 r. i 2020 r., dalej: Zespół.

⁹⁰ Osoby zapisane pod nr 552, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560 w książce ewidencyjnej.

⁹¹ Osoby zapisane pod nr 555, 556, 557 w książce ewidencyjnej.

7. Informowanie dzieci o przysługujących im prawach

Podczas indywidualnych rozmów w wychowankami, wychowawcy informowali dzieci o przysługujących im prawach wynikających z Konwencji Praw Dziecka oraz wskazywali na możliwość kontaktu z Rzecznikiem Praw Dziecka.

W trakcie przeprowadzonych oględzin ustalono, że w pokoju wychowawców na tablicy ogłoszeń znajdowała się informacja o Rzeczniku Praw Dziecka z adresem, numerem telefonu i adresem e-mail.

Informacja o prawach dziecka zawarta była również w obowiązujących w trakcie kontroli regulaminach organizacyjnych z 2013 r. i 2020 r. (zawarto w nich m.in. zapisy o prawie do kontaktów z rodzicami, zapewnienie dziecku dostępu do kształcenia, świadczeń zdrowotnych).

W Domu Dziecka nie opracowano pisemnej informacji na temat sytuacji epidemicznej w kraju i związanych z nią obostrzeń w formie dostosowanej dla dzieci w nim przebywających.

W wyjaśnieniach Dyrektor podał, że na temat sytuacji epidemicznej w kraju i związanych z nią obostrzeń informował ustnie podczas spotkań bezpośrednio po wprowadzeniu stanu zagrożenia epidemicznego w 2020 r. oraz podczas spotkań z okazji świąt. Podczas spotkań informował o konieczności częstego mycia rąk, zasłaniania ust podczas kichnięcia, wietrzenia pomieszczeń, zachowania odległości pomiędzy dziećmi podczas wzajemnego przebywania, przebywania w mniejszych grupach oraz o ograniczeniu wychodzenia na zewnątrz.

(akta kontroli str. 53-57, 255-257, 300-307)

8. Działania reintegracyjne

Działaniami reintegracyjnymi objęto 10 spośród 36 wychowanków⁹², którzy przebywali w analizowanym okresie w placówce. Były to osoby, które w planach pracy jako cel pracy z dzieckiem miały określony powrót do rodziny biologicznej.

W wyjaśnieniach Dyrektor podał, że pozostałych wychowanków nie obejmowano działaniami reintegracyjnymi, ponieważ określone cele pracy z dzieckiem nie przewidywały jego powrotu do rodziny⁹³.

Spośród 12 wychowanków⁹⁴ objętych analizą działaniami reintegracyjnymi objęto sześciu z nich, pozostałych trzech zakwalifikowano do umieszczenia w rodzinie zastępczej oraz trzech do usamodzielnienia się. W planach pracy sześciu wychowanków objętych działaniami reintegracyjnymi jako cel pracy określono powrót do rodziny biologicznej. Diagnozy psychofizyczne nie wykluczały tego celu.

Działania reintegracyjne polegały na:

- ustaleniu głównego problemu zaburzającego relacje rodzinne i przyczyn umieszczenia dziecka w placówce (np. niewywiązywanie się z podstawowych obowiązków rodzicielskich, bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych),
- rozpoznaniu sytuacji psychospołecznej rodziny oraz więzi emocjonalnej i wzajemnych relacji między dzieckiem, a rodzicami oraz między dzieckiem, a rodzeństwem, sprawdzeniu warunków materialnych, mieszkaniowych

⁹² Osoby zapisane pod nr 54, 546, 547, 548, 559, 560, 561, 562, 563, 564 w książce ewidencyjnej.

⁹³ Np. ponieważ dziecko nie chciało utrzymywać kontaktu z rodzicami ze względu na stosowaną wcześniej przemoc fizyczną oraz psychiczną, a także nadużywanie alkoholu.

⁹⁴ Osoby zapisane pod nr 552, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564 w książce ewidencyjnej.

- i sytuacji zdrowotnej rodziny dziecka (np. podczas pobytu pracownika socjalnego u rodziców dziecka przebywającego w Domu dziecka stwierdzono, że matce brakuje najmłodszego dziecka, ojciec stwierdził cyt. "że jest jakoś cicho", warunki mieszkaniowe były skromne, było zimno, w kuchni był bałagan, mieszkanie było umeblowane w podstawowy sprzęt gospodarstwa domowego),
- zachęcaniu rodziców do podejmowania określonych działań (np. zobowiązano ojca do ukończenia kursu prawa jazdy oraz podjęcia pracy),
 - obserwacji wzajemnego kontaktu podczas odwiedzin rodziców (np. żadne z dzieci nie przywitało się z ojcem, nie nawiązywało kontaktu wzrokowego, wychowawca motywował matkę do zabawy z dziećmi), zwróceniu uwagi na czas trwania odwiedzin (np. odwiedziny trwały ok. dwóch godzin),
 - wizytach pracowników placówki w domu rodzinnym, kontaktach z GOPS (np. GOPS w Mszanowie przesłał informację dotyczącą sytuacji rodzinnej. Ponadto asystent rodziny przesłał notatkę służbową dotyczącą pracy z rodziną, wg której zachęcił do podjęcia leczenia ojca, który był uzależniony od alkoholu), Sądem w Nowym Mieście Lubawskim (np. o możliwości urlopowania dzieci w rodzinie),
 - zachęcaniu rodziców wychowanków do systematycznego odwiedzania dzieci (np. ustalano kolejne wizyty odwiedzin dzieci przez rodziców – trzy razy w miesiącu) oraz udziale rodziców w ważnych dla dziecka wydarzeniach (np. organizacji I komunii świętej),
 - zapraszaniu rodziców na posiedzenia stałego zespołu ds. okresowej oceny sytuacji dziecka.

Zaplanowany efekt przyniosły po ok. 3 miesiącach następujące działania:

- zachęcanie rodziców do podejmowania określonych działań (np. rozpoczęcie kursu prawa jazdy przez ojca i podjęcie przez niego pracy),
- współpraca z asystentem rodziny (np. ojciec dziecka, który był uzależniony od alkoholu podjął leczenie),
- zachęcanie rodziców wychowanków do systematycznego odwiedzania dzieci (np. rodzice odwiedzali dzieci co trzy tygodnie oraz brali udział w ważnych dla dziecka wydarzeniach – zorganizowano I komunię świętą przy udziale rodziców),
- zapraszanie rodziców na posiedzenia stałego Zespołu (np. osobisty udział rodziców w posiedzeniu tego Zespołu).

Z analizy akt osobowych pracowników Domu Dziecka wynika, że w badanym okresie nie uczestniczyli oni w szkoleniach i studiach podyplomowych w zakresie reintegracji.

W wyjaśnieniach Dyrektor podał, że uczestniczył w takim szkoleniu. W jego ocenie w takich szkoleniach powinni wziąć udział również pozostali pracownicy domu dziecka zajmujący się dziećmi, ponieważ szkolenie wzmocni ich kompetencje w tym zakresie.

(akta kontroli str. 255-257, 308-328)

9. Działania zmierzające do usamodzielnienia

Z analizy dokumentacji sześciu wychowanków⁹⁵ wynika, że w Domu Dziecka podejmowano działania zmierzające do usamodzielnienia wychowanków, które polegały m.in. na: kierowaniu pism do PCPR z wnioskiem o zabezpieczenie środków finansowych na usamodzielnienie wychowanka, motywowanie do

⁹⁵ Osoby zapisane pod nr 500, 513, 526, 532, 533, 543 w książce ewidencyjnej.

skończenia szkoły zawodowej w zawodzie mechanik samochodowy, ogrodnik, kierowanie na kursy prawa jazdy, kursy ślusarza, spawacza.

W ustawowym terminie, tj. co najmniej na rok przed osiągnięciem pełnoletności, cztery analizowane osoby wskazały opiekunów usamodzielnienia. W dwóch⁹⁶ przypadkach osoby usamodzielniane wskazały opiekunów na ok. 10,5 miesiąca i ok. 11,5 miesiąca przed osiągnięciem przez nią pełnoletności. Osoby, które podjęły się pełnienia funkcji opiekuna usamodzielnienia zostały zaakceptowane przez Dyrektora PCPR.

W trzech przypadkach, terminowo, tj. co najmniej na miesiąc przed osiągnięciem przez osobę usamodzielnianą pełnoletności, opracowano indywidualne programy usamodzielnienia. W jednym przypadku⁹⁷ program usamodzielniania opracowano 22 dni przed osiągnięciem przez osobę usamodzielnianą pełnoletności.

W dwóch przypadkach⁹⁸ nie opracowano takich programów, ponieważ osoby zostały skierowane do MOW uciekły z tego ośrodka i podczas „ucieczki” osiągnęły pełnoletność.

Wszystkie cztery analizowane programy usamodzielniania zawierały elementy wymienione w art. 145 ust. 1 ustawy o pieczy zastępczej, tj. zakres współdziałania osoby usamodzielnianej z opiekunem usamodzielnienia⁹⁹ oraz sposób uzyskania przez osobę usamodzielnianą wykształcenia¹⁰⁰ lub kwalifikacji zawodowych¹⁰¹, jak również pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych¹⁰², czy też w podjęciu przez osobę usamodzielnianą zatrudnienia¹⁰³. Zostały one zatwierdzone przez Dyrektora PCPR.

(akta kontroli str. 329-337)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W czterech¹⁰⁴, spośród dwunastu analizowanych przypadków, diagnoza psychofizyczna dziecka nie została sporządzona niezwłocznie, ponieważ opracowano ją w terminie od 26 do 30 dni licząc od daty przyjęcia do placówki, pomimo że w tym czasie nie podejmowano dodatkowych działań w celu zgromadzenia dokumentów. Wg § 14 ust. 1 rozporządzenia w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej, powinna być ona sporządzona niezwłocznie.

W wyjaśnieniach Pedagog oraz Dyrektor Domu Dziecka podali, że dzieci te zostały skierowane do Domu Dziecka w Pacóltowie z rodzin zastępczych, w których uprzednio przebywały. Zaszła zatem potrzeba poznania ich sytuacji rodzinnej rodziców biologicznych.

2. W pięciu¹⁰⁵ z dwunastu analizowanych przypadków, plan pomocy dziecku nie został sporządzony niezwłocznie, ponieważ opracowano go w terminie od 17 do 18 dni licząc od daty opracowania diagnozy. Wg § 15 ust. 1 rozporządzenia w sprawie

⁹⁶ Osoby zapisane pod nr 500 i 532 w książce ewidencyjnej.

⁹⁷ Osoba zapisana pod nr 543 w książce ewidencyjnej.

⁹⁸ Osoby zapisane pod nr 526, 532 w książce ewidencyjnej.

⁹⁹ Np. zdobywanie umiejętności przy sporządzaniu posiłków, racjonalne i oszczędne gospodarowanie pieniędzmi, wzmocnianie więzi między rodzeństwem.

¹⁰⁰ Np. Ukończenie zasadniczej szkoły zawodowej.

¹⁰¹ Np. Udział w kursach prawa jazdy, szkoleniach, stażach.

¹⁰² Np. Wynajęcie mieszkania po opuszczeniu Domu Dziecka.

¹⁰³ Np. Pomoc w pisaniu CV, listu motywacyjnego, w przygotowaniu się do rozmów kwalifikacyjnych.

¹⁰⁴ Osoby wskazane w obszarze drugim pkt 1 niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

¹⁰⁵ Osoby wskazane w obszarze drugim pkt 2.2 niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

instytucjonalnej pieczy zastępczej, powinien być sporządzony niezwłocznie po sporządzeniu diagnozy psychofizycznej dziecka.

W wyjaśnieniach Dyrektor oraz wychowawcy odpowiedzialni za opracowanie tych planów wskazali, że spowodowane to było przeoczeniem.

3. W trzech¹⁰⁶, z dwunastu analizowanych przypadków, nie modyfikowano planów pomocy dzieci przebywających w placówce 6, 12 i 14 miesięcy. Wg § 15 ust. 5 pkt 1 rozporządzenia w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej plan pomocy dziecku jest modyfikowany w zależności od zmieniającej się sytuacji dziecka lub jego rodziny, nie rzadziej niż co 6 miesięcy.

Dyrektor nie potrafił podać przyczyn braku modyfikacji planów pomocy. Wskazał, że w dwóch¹⁰⁷ przypadkach dzieci powróciły do domu po 6 i 14 miesiącach pobytu w placówce, w jednym¹⁰⁸ przypadku po rocznym pobycie w placówce dziecko przystąpiło do realizacji programu usamodzielniania.

4. W stosunku do czternastu wychowanków¹⁰⁹ przebywających w Domu Dziecka, Dyrektor nie składał w terminie do 18 miesięcy¹¹⁰, do właściwego sądu wniosków o wszczęcie z urzędu postępowania o wydanie zarządzeń wobec tych dzieci celem zbadania zaistnienia warunków umożliwiających ich powrót do rodziny albo umieszczenie ich w rodzinie przysposabiającej. Było to niezgodne z art. 100 ust. 4a ustawy o pieczy zastępczej.

W wyjaśnieniach Dyrektor podał, że w stosunku do czwórki rodzeństwa nie podejmowano takich działań, ponieważ z opinii asystenta rodziny wynikało, że rodzice złożyli wniosek do Sądu o przywrócenie praw rodzicielskich. Sąd natomiast odrzucił ten wniosek, w jego ocenie kierowanie wniosku było niecelowe. Podał, że w stosunku do dwóch wychowanków wniosek został złożony z opóźnieniem wynoszącym 60 miesięcy. Nie potrafił wskazać przyczyn opóźnienia w złożonych wnioskach oraz przyczyn nie złożenia wniosku w stosunku do ośmiu wychowanków.

5. W odniesieniu do sześciu¹¹¹ z dwunastu analizowanych przypadków – pedagog nie prowadził arkuszy badań pedagogicznych, a w ośmiu¹¹² przypadkach z dwunastu analizowanych, psycholog nie prowadził arkuszy badań psychologicznych. Wg § 17 ust. 1 pkt 4 rozporządzenia w sprawie pieczy w placówce opiekuńczo – wychowawczej prowadzi się dla każdego dziecka m.in. arkusze badań pedagogicznych i psychologicznych.

W wyjaśnieniach psycholog nie potrafił wskazać przyczyn ich niesporządzania. Uważał, że należy je sporządzać tylko tym osobom, które uczęszczały z nim na zajęcia. Również pedagog nie potrafił podać przyczyn ich niesporządzania. Wskazał, że z uwagi na krótki okres zatrudnienia planuje je dopiero rozpocząć ich sporządzanie.

6. W trzech¹¹³ spośród ośmiu analizowanych przypadków, nie stworzono możliwości wysłuchania dziecka przez Zespół. Wg art. 4a ustawy o wspieraniu rodziny, Zespół dokonując oceny sytuacji dziecka umieszczonego w pieczy

¹⁰⁶ Osoby wskazane w obszarze drugim pkt 2.2 niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

¹⁰⁷ Osoby zapisane pod nr 555 i 556 w książce ewidencyjnej.

¹⁰⁸ Osoba zapisane pod nr 552 w książce ewidencyjnej.

¹⁰⁹ Osoby wskazane w obszarze drugim pkt 2.3 niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

¹¹⁰ Licząc od dnia umieszczenia w domu dziecka.

¹¹¹ Osoby wskazane w obszarze drugim pkt 4 niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

¹¹² Osoby wskazane w obszarze drugim pkt 4 niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

¹¹³ Osoby zapisane pod nr 552, 554, 558 w książce ewidencyjnej.

zastępczej, obowiązany jest wysłuchać dziecko. W wyjaśnieniach Dyrektor podał, nie potrafił podać przyczyn dlaczego ich nie zapraszano.

7. W jednym¹¹⁴ z sześciu analizowanych przypadków, program usamodzielnienia opracowano 22 dni przed osiągnięciem przez osobę usamodzielnianą pełnoletności. Wg natomiast art. 145 ust. 4 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, program usamodzielnienia powinien być opracowany co najmniej miesiąc przed osiągnięciem przez osobę usamodzielnianą pełnoletności.

W wyjaśnieniach Dyrektor podał, że spowodowane to było niedopatrzeniem pracownika socjalnego. Zobowiązał się podjąć działania mające na celu zwiększenie nadzoru nad pracownikiem socjalnym w tym zakresie.

8. W dwóch¹¹⁵ z sześciu z analizowanych przypadków, nie podjęto działań aby wychowankowie wskazali opiekuna usamodzielniania co najmniej rok przed osiągnięciem pełnoletności, stosownie do zapisów art. 145 ust. 2 ustawy o wspieraniu rodziny.

W wyjaśnieniach Dyrektor podał, że wskazanie opiekuna usamodzielniania na ok. 10,5 miesiąca i ok. 11,5 miesiąca przed osiągnięciem przez wychowanków pełnoletności, spowodowane było niedopatrzeniem pracownika socjalnego, który nie zwrócił im uwagi o takiej konieczności. Podał również, że zobowiązuje się podjąć działania mające na celu zwiększenie nadzoru nad pracownikiem socjalnym w tym zakresie.

(akta kontroli str. 272-273)

OCENA CZĄSTKOWA

W placówce na ogół prawidłowo realizowano działania opiekuńczo-wychowawcze, ponieważ dla każdego z 12 dzieci objętych badaniem sporządzono zindywidualizowaną diagnozę psychofizyczną oraz plan pomocy, stanowiące podstawę dla realizowanych działań opiekuńczo-wychowawczych. Wychowankom zapewniono korzystanie z porad pedagoga oraz w ograniczonym zakresie z porad psychologa. Wychowawcy zapewniali natomiast dzieciom prawidłową opiekę podczas prowadzonych zajęć, a także w porze nocnej. Ponadto spełniano wymogi określające maksymalną liczbę dzieci uczestniczących w zajęciach prowadzonych przez wychowawców i poszczególnych specjalistów. Pracownicy placówki prowadzili wymagane karty i ewidencje, a powołany prawidłowo Zespół dokonywał odpowiednich ocen sytuacji dziecka oraz sporządzał rzetelne opinie. Dzieci informowano o przysługujących im prawach. Podejmowano również w zakresie reintegracji oraz działania zmierzające do usamodzielnienia wychowanków. Stwierdzone nieprawidłowości polegały głównie na niesporządzaniu niezwłocznie niektórych diagnoz psychofizycznych i planów pomocy oraz ich niemodyfikowaniu, niezapewnieniu możliwości wysłuchania dziecka przez Zespół, jak również niezgłaszania w wymaganym terminie do sądu wniosków w sprawie wydawania zarządzeń oraz nieprowadzeniu w kilku przypadkach arkuszy badań pedagogicznych jak również psychologicznych.

OBSZAR

3. Działania opiekuńczo – wychowawcze realizowane w domach dziecka

Opis stanu faktycznego

1. Procedury regulujące sposób postępowania w sytuacji epidemicznej

W analizowanym okresie w placówce nie opracowano procedur regulujących sposób postępowania w sytuacji epidemicznej dotyczącej realizacji ustawowych zadań.

¹¹⁴ Osoba wskazana w obszarze drugim pkt 9 niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

¹¹⁵ Osoby wskazane w obszarze drugim pkt 9 niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

W wyjaśnieniach Dyrektor podał, że nie wprowadził takich procedur, ponieważ Dom Dziecka sprawnie funkcjonował. Uważał, że procedury i zalecenia otrzymane od Wojewody były wystarczające do działania placówki w czasie pandemii koronawirusa. Ponadto wskazał, że w związku z pandemią COVID-19 nie wystąpiły sytuacje aby np. z powodu choroby jednego z wychowawców pozostałe osoby nie przyszły do pracy. Wyjaśnił, że w czasie obostrzeń w 2020 r. i 2021 r. nie przyjmowano do placówki nowych wychowanków. Podał, że nie było również przyjęć do placówki dzieci, które wcześniej przebywały w MOS/MOW w związku z ich zamykaniem w okresie pandemii. Wskazał, że w przypadku konieczności odbywania kwarantanny zastosowałaby zalecenia Głównego Inspektora Sanitarnego oraz Ministerstwa Zdrowia otrzymane od Wojewody. Wyjaśnił, że na Covid-19 zachorowało trzech wychowawców i nie było problemów z zapewnieniem zastępstwa. Podał, że wśród dzieci nie wystąpiły przypadki zachorowania na Covid-19. Wskazał, że nie współpracował ze służbami sanitarnymi czy PCPR, ponieważ nie wystąpiły przypadki zakażeń wśród wychowanków placówki.

(akta kontroli str. 258-262, 338)

2. Wytyczne dotyczące epidemii

W informacji Starosta podał, że do Placówki w dniu 6 października 2020 r. skierował pismo, w którym zwrócił uwagę na przestrzeganie podstawowych zasad zapobiegających rozprzestrzenianiu się koronawirusa. Nie przekazywał natomiast w formie pisemnej dodatkowych wytycznych, wskazówek i zaleceń związanych z postępowaniem w sytuacji epidemicznej. Poinformował, że cyklicznie podczas spotkań służbowych uprzedzał aby zwrócić szczególną uwagę na zapewnienie bezpieczeństwa dzieci przebywających w Domu Dziecka, w tym aby ograniczyć kontakty.

W informacji Wojewoda podał, że Wydział Polityki Społecznej Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego przekazywał na bieżąco wskazówki, zalecenia i wytyczne, dotyczące profilaktyki przeciwepidemicznej.

Otrzymane od Wojewody wytyczne, wskazówki i zalecenia związane z postępowaniem w sytuacji epidemicznej i odpowiednim zabezpieczeniem dzieci przed zakażeniem dotyczyły m.in. wprowadzenia do odwołania całkowitego zakazu odwiedzin wychowanków oraz obowiązku zapewnienia odpowiedniej liczby kadry, stosowania się do zaleceń sanitarnych (m.in. dezynfekcja rąk, zachowanie odpowiedniego dystansu od drugiej osoby, zasłanianie ust i nosa, opracowanie własnych procedur działania placówki w okresie epidemii, obowiązku utrzymywania bezpośredniego kontaktu m.in. z inspekcją sanitarną i Wojewodą w celu wymiany informacji o sytuacji epidemicznej, informowania personelu placówki o aktualnych zaleceniach odpowiednich służb oraz monitorowania zaopatrzenia w niezbędne środki ochrony osobistej i podejmowania odpowiednich działań w celu ich niezbędnego uzupełnienia. Powyższe zalecenia były spójne i poza nieopracowaniem procedur zostały przez placówkę wdrożone.

(akta kontroli str. 90-93, 339-343)

3. Wsparcie w epidemii

W informacji Starosta podał, że Powiat Nowomiejski przekazywał placówce środki w ramach ogólnopolskiego projektu pn. „Wsparcie dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w okresie epidemii COVID-19” współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego. Wskazał, że Powiat Nowomiejski przystąpił do realizacji projektu pn. „Wsparcie dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w okresie epidemii Covid-19” w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój na lata 2014-2020 – Działanie 2.8 Rozwój usług społecznych świadczonych

w środowisku lokalnym, PI 9 iv: Ułatwienie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym. Realizację projektu powierzono PCPR, który rozdysponowywał środki w zależności od zgłoszonych potrzeb. W ramach otrzymanych środków, w wyniku zgłoszonego w dniu 23 czerwca 2020 r. przez Dom Dziecka zapotrzebowania, zakupiono sprzęt komputerowy (14 laptopów z oprogramowaniem i słuchawkami) na kwotę 51,2 tys. zł, sprzęt audiowizualny (telewizor 65" z wieszakiem TV, telewizor 49" z wieszakiem TV, telewizor 43" z wieszakiem TV, urządzenie wielofunkcyjne, projektor z ekranem projekcyjnym, tablicę interaktywną) na kwotę 19,9 tys. zł oraz środki ochrony indywidualnej (maseczki, rękawiczki, płyn dezynfekcyjny) na kwotę 2,6 tys. zł. Sprzęt komputerowy oraz audiowizualny przekazano w użyczenie placówce dwoma protokołami zdawczo - odbiorczymi z 28 października 2020 r. i 15 października 2020 r. Natomiast środki ochrony indywidualnej przekazano dwoma protokołami zdawczo - odbiorczymi z 6 października 2020 r. i 5 listopada 2020 r. sukcesywnie do potrzeb. Ponadto zakupiono i przekazano protokołem zdawczo - odbiorczym z 14 września 2020 r. – wyposażenie do organizacji miejsc kwarantanny/izolacji dla dzieci (dwie wersalki, meble kuchenne, stół, zlewozmywak, pościel, garnki, patelnię, czajnik elektryczny) na łączną kwotę 4,7 tys. zł. Łącznie placówka otrzymała wsparcie na kwotę 78,3 tys. zł.

Starosta poinformował ponadto, że w 2020 r. Powiat Nowomiejski przystąpił również do realizacji projektu pn. „Wsparcie instytucji zajmujących się opieką nad osobami wymagającymi wsparcia z terenu powiatu nowomiejskiego”, w ramach Osi priorytetowej 11 Włączenie społeczne Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko – Mazurskiego na lata 2014 - 2020 – Działanie 11.2 Ułatwienie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym – Poddziałanie 11.2.3 Ułatwienie dostępu do usług społecznych, w tym integracja ze środowiskiem lokalnym. Realizację projektu powierzono PCPR.

W ramach projektu Dom Dziecka otrzymał wsparcie w formie przekazania środków na wypłaty dodatków do wynagrodzeń dla pracowników w kwocie 20,0 tys. zł. Ponadto zakupiono środki ochrony indywidualnej, w tym m.in. maseczki jednorazowe, mini przyłbice, rękawiczki nitrylowe, płyny do dezynfekcji higienicznej rąk i powierzchni, stacje do dezynfekcji rąk, dozowniki bezdotykowe i wiszące, termometry bezdotykowe, lampy dezynfekujące, maty dezynfekujące na kwotę 13,6 tys. zł oraz testy antygenowe na kwotę 3,6 tys. zł. Środki ochrony indywidualnej oraz testy przekazano protokołami z 4 stycznia 2021 r. Łączna kwota dofinansowania wyniosła 37,3 tys. zł.

(akta kontroli str. 90-93)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

W placówce podejmowano właściwe działania w związku z wystąpieniem sytuacji epidemicznej spowodowanej COVID-19. Nie opracowano wprawdzie szczegółowych procedur regulujących sposób postępowania w celu ochrony przed zakażeniem, ale stosowano w tym zakresie w praktyce otrzymywane od innych podmiotów, wytyczne, wskazówki i zalecenia związane z postępowaniem w takiej sytuacji. Na walkę z Covid-19, placówka otrzymała m.in. środki ochrony osobistej, wyposażenie miejsc kwarantanny oraz sprzęt na potrzeby nauki zdalnej swoich wychowanków.

IV. Uwagi i wnioski

Wnioski

Najwyższa Izba Kontroli w wyniku kontroli nie formułuje uwag. W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnioskuje o:

1. Sporządzanie diagnoz psychofizycznych niezwłocznie po przyjęciu dziecka do placówki.
2. Niezwłoczne sporządzanie planów pomocy dziecku oraz ich modyfikowanie nie rzadziej niż co 6 miesięcy.
3. Składanie w wymaganym terminie do sądu wniosków, o których mowa w art. 100 ust. 4a ustawy o wspieraniu rodziny.
4. Zapewnienie sporządzania arkuszy badań pedagogicznych i psychologicznych.
5. Umożliwianie dziecku wysłuchania przez Zespół dokonujący oceny jego sytuacji w pieczy zastępczej.
6. Zapewnienie, aby program usamodzielniania opracowany został co najmniej miesiąc przed osiągnięciem przez osobę usamodzielnianą pełnoletności.
7. Podjęcie działań mających na celu wskazywanie przez wychowanków opiekuna usamodzielniania co najmniej rok przed osiągnięciem pełnoletności.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Olsztynie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Olsztyn, 10 września 2021 r.

Kontroler
Leszek Żywucki
Główny specjalista kontroli państwowej

Najwyższa Izba Kontroli
Dyrektor Delegatury
w Olsztynie

z up.
Piotr Wanic
wicedyrektor

.....
podpis

.....
podpis